

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Põhikooli mitme aine õpetaja õppekava

Hedvig Hannah Slade
MITTEFORMAALÕPPE INTEGRERIMINE FORMAALÕPPESSE ESIMESES
KOOLIASTMES
LOOVA TULEVIKU KOOLI ÕPETAJATE JA JUHTKONNA KOGEMUSE NÄITEL
Magistritöö

Vastutav juhendaja: Eve Mägi

Tartu 2024

Kokkuvõte

Mitteformaalõppe integreerimine formaalõppesse esimeses kooliastmes Loova tuleviku kooli õpetajate ja juhtkonna kogemuse näitel

Magistritöö eesmärgiks oli uurida, kuidas Loova tuleviku kooli õpetajad ja juhtkond on rakendanud mitteformaalõppe ja formaalõppe omavahelist lõimingu, uurides Loova tuleviku kooli õpetajate ja juhtkonna kogemusi. Lõppeesmärgiks oli saada süsteemne ülevaade lõimingu kasutamisest esimese kooliastme õpetajate hulgas Loova tuleviku koolis, mille põhjal on võimalik luua lõimingu toetavad meetmeid kooli tasandil.

Andmete kogumiseks viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud, kasutades episodiintervjuu meetodit, viie õpetaja ja kolme juhtkonna liikmega. Saadud tulemusi analüüsiti kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi meetodil.

Analüüsi tulemustes selgus, et nii õpetajad kui juhtkond nägid positiivseid võimalusi kui ka väljakutseid mitteformaalõppe ja formaalõppe lõimingu rakendamisel. Positiivsete aspektidena toodi välja õpilaste maailmapildi avardamine, õpimotivatsiooni tõstmine ja HEV laste parema kaasamise ning väljakutsetena toodi välja suurem aja- ja energiakulu ning mitteformaalõppe tulemuste arvestamine formaalõppes.

Loova tuleviku kooli juhtkond ja õpetajad teevad koostööd mitteformaalõppe pakkujatega, et tagada õpilastele parim õppekeskkond õppetöö läbiviimiseks. Loova tuleviku koolis on mitteformaalõppe tulemuste süsteemne arvestamine formaalõppes veel arengujärgus.

Märksõnad: Mitteformaalõppe ja formaalõppe lõimingu, Loova tuleviku kool, esimene kooliaste

Abstract

Integration of non-formal education into formal education in the first stage of study (grades 1-3) based on the experience of the teachers of Loova tuleviku school

The aim of the master's thesis was to search how teachers and management of Loova tuleviku school have implemented non-formal education into formal education. Examining the experience of the teachers and management of Loova tuleviku school. The final goal was to create a systematic overview of the use of integration among primary school teachers in Loova tuleviku school, on the basis of which it is possible to create measures supporting non-formal and formal education integration at school levels.

In order to collect data, a semi-structured interview was conducted with an episodic narrative interview method with five teachers and three management members. The obtained results were analyzed using the qualitative inductive content analysis method.

The results revealed that the integration of non-formal and formal education was seen that both teachers and members of the management saw the possibilities of the integration of informal and formal learning. Which were the broadening of the students' world view, increasing learning motivation and better inclusion of students with educational needs, and the challenges were the bigger time and energy consumption and the consideration of the results of non-formal learning in formal education.

Loova tuleviku school cooperates with non-formal education providers to ensure the best learning environment for the students for the purpose of carrying out their studies. At Loova tuleviku school the systemic way to take into account the results of non-formal education in formal education is still in the development stage.

Keywords: Integration of Non-formal and formal education, Loova tuleviku school, first stage of study

Sisukord

Sissejuhatus.....	5
1. TEOREETILINE ÜLEVAADE.....	6
1.1 Mitteformaalõppe mõiste definitsioon.....	6
1.2 Formaalõppe mõiste definitsioon.....	8
1.3 Lõimingu definitsioon.....	8
1.5 Hindamispraktikad.....	9
1.6 Mitteformaal- ja formaalõppe lõimingu võimalused ja väljakutsed.....	10
1.7 Magistritöö eesmärk ja uurimisküsimused.....	11
2. UURIMISTÖÖ METOODIKA.....	13
2.1 Valim.....	13
2.2 Andmekogumine.....	14
2.3 Andmeanalüüs.....	15
2.3.1 Intervjuude transkribeerimine.....	15
2.3.2 Kodeerimine ja kategooriate moodustamine.....	15
3. UURIMISTULEMUSED JA ARUTELU.....	16
3.1 Järeldused.....	22
3.2 Töö piirangud.....	24
3.3 Edasise uuringu võimalused ja töö väärtus.....	24
Autorsuse kinnitus.....	25
Kasutatud kirjandus.....	26
Lisad.....	30
Lisa 1.....	30
Lisa 2.....	32

Sissejuhatus

Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035 keskmes on mitteformaal- ja informaalõppe arvestamine formaalõppes, mille tõttu on antud teema uurimine aktuaalne. Lisaks on nüüdisaegses õpikäsituses täheldatud, et on vaja läheneda igale õpilasele individuaalselt, mida toetab ka mitteformaalõppe (edaspidi MFÕ) ja formaalõppe (edaspidi FÕ) lõimingu meetod. Antud lõimingu rakendamine on Eesti haridussüsteemis uudne lähenemine, mida on erinevates koolides ja piirkondades praktiseeritud, kuid mis ei ole veel süsteemne (ICF et al., 2022). Selleks on vaja antud teemat ka lähemalt uurida. Hayes (2018) toob oma uuringus välja, et mitteformaalõppe programmide kasutamine üldhariduskoolides on saavutamas aina suuremat populaarsust, mille tõttu on oluline välja selgitada ka erinevate osapoolte rollid. Singh (2015) rõhutab, et õppimine toimub kõikjal ning on oluline uurida mitteformaal- ja informaalõpet.

Üks positiivsetest aspektidest, mida välja tuuakse on see, et mitteformaalõppe toetab õpilaste üldpädevuste kujunemist (Põlda et al., 2021) ja enastjuhtiva õppimise eelduseks on õppijakeskne õpe, mida toetab ka mitteformaalõppe (Tamm, Õpetajakesksest õppijakeskse õpetamiseni). Mitteformaalõppes osalemine aitab kaasa laste igakülgsel arengule, mõjutades positiivselt ja pikaajaliselt inimeste vaimset tervist ja haridusteed. (Simac et al., 2021) Seega on oluline uurida õpetajate ja juhtkonna kogemust lõimingu rakendamisel esimeses kooliastmes.

Magistritöös keskendutakse Loova tuleviku koolile, mis rakendab mitteformaalõppe aspekte formaalhariduses. Loova tuleviku kooli õppekavas on ainetevaheline lõiming meetodina kesksel kohal, mis loob eeldused mitteformaalõppe ja formaalõppe lõimingu kasutamiseks õpetamispraktikas. Esimesele kooliastmele rakendatakse narratiivset lõimingut, mis tähendab seda, et lõimingu teemad on korrastunud terviklikuks looks ehk narratiiviks (Loova tuleviku kool, 2023).

Magistritöoga luuakse ülevaade võimalustest, mida esimese kooliastme õpetajad ja juhtkond MFÕ ja FÕ lõimingu puhul näevad. Samuti kaardistatakse, missuguseid väljakutseid lõimingu rakendamisel kogetakse ning kuidas neid lahendatakse.

Kooli juhtkondadel on võimalik teha koostööd mitteformaalõppe asutustega, pakkudes erinevaid õppevahendeid, näiteks robotikaringi jaoks on olemas robotid, muusikainstrumendid pilli harjutamiseks jne. Lisaks on olemas antud valdkonnale spetsialiseerunud juhendajad, kes saavad tunde läbi viia. Kõige selle keskmes on oluline hea

koostöö õpetajate ja MFÕ pakkujate vahel, et tagada õpilastele mitmekesisemaid võimalusi. (ICF et al., 2022)

Magistritöö tulemusena tekib süsteemne ülevaade MFÕ ja FÕ lõimingust Loova tuleviku kooli õpetajate ja juhtkonna hinnangu põhjal. Lõimingu võimalustest, väljakutsetest, koostöö võimalustest ja hindamisstrateegiatest esimeses kooliastmes, mille põhjal saab luua lõimingut toetavad meetmeid kooli tasandil. Samuti võimaldab see senisest paremat sissevaadet õpetajate kogemustesse lõimingu kasutamisel.

1. TEOREETILINE ÜLEVADE

Lähtuvalt magistritöö eesmärgist ja uurimisküsimustest, avatakse töö teoreetilises osas mitteformaal- ja formaalõppe mõiste definitsioon ning selle lõimingu võimalustest ja väljakutsetest. Välja tuuakse üldise lõimingu mõiste definitsiooni ja kirjeldatakse nüüdisaegse õpikäsituse osatähtsust lõimingu rakendamisel ja hindamispraktikatest ning selle seosest mitteformaal- ja formaalõppe lõiminguga.

1.1 Mitteformaalõppe mõiste definitsioon

Õppevorme on võimalik jaotada kolmeks: mitteformaalõpe, formaalõpe ja informaalne õppimine (Antonenko, 2017). Magistritöös käsitletakse nendest kahte: mitteformaalõpet (MFÕ) ja formaalõpet (FÕ).

MFÕ mõiste definitsioone on erinevaid, antud töös tuuakse välja neist neli. Esimesena kirjeldatakse Field, (2006) poolt konstrueeritud definitsiooni, mille keskne idee on, et MFÕ toimub väljaspool formaalharidust *“Mitteformaalõpe on formaalsest haridusest väljaspool toimuvate eesmärgistatud protsesside, käsitluste, õppeviiside ja tegevustena, mis tähistavad igas eas õppija elukestva õppe võimalusi ning õppijate vajadusi”*. Järgnevalt on Reinsalu et al., (2020) poolt koostatud MFÕ mõiste definitsioon, mille peamine idee on, et MFÕ on eesmärgipärane vabatahtlik õpe, mis toimub erinevates keskkondades *“Mitteformaalne õpe on eesmärgistatud vabatahtlik õpe, mis toimub kindla õppeprogrammi alusel ja kindlatele huvirühmadele erinevates keskkondades”*. Mitteformaalharidus Hariduse ja kasvatuse sõnaraamatu järgi on defineeritud läbi vabaõppe sõna kui *„vabatahtlikku õpet eri keskkondades väljaspool kooli eesmärgiga end arendada“* (Maanso et al., 2014, vabaõpe). Hayes (2018) on kirjeldanud MFÕ mõistet, kui formaal- ja informaalõppe vahepealset õpet, mis osaliselt seostub kooli õppekavaga, kuid toimub vähem formaalsemas keskkonnas, kui kool. Kõikidest kirjeldatud mõiste definitsioonidest joonistub välja, et MFÕ puhul on

tegemist eesmärgipärase, kindla õppeprogrammi alusel toimuva õppega, mis on suunatud kindlatele huvigruppidele ja teostatakse erinevates keskkondades.

Antud magistritöö keskmes oli MFÕ ja FÕ omavaheline lõimimine. Põlta, Reinsalu ja Karu 2021, uuringus oli välja toodud, et keskkonna põhiselt ei ole võimalik MFÕ ja FÕ õppetüüpidel vahet teha, näitena tuuakse välja, et huvikoolides on võimalik rakendada formaalõpet ja üldhariduskoolides mitteformaalõpet. Ära mainitakse veel, et kool ei määra koha ega institutsioonina õppe olemust ning vabaõppe olemust kirjeldati kui motiveerivat tunnist. (Põlta, Reinsalu, Karu, 2021) MFÕ ja FÕ lõimingu rakendades on oluline, et mitteformaalõppes läbiviidavad õppeprogrammid haakuksid koolis käsitletavate teemade ja õpilaste huvidega (Hayes, 2018). Tagam ja Näks (2022) töid oma uuringus välja, et õpetajad kasutavad õppetööd läbi viies erinevaid mitteformaalõppe meetodeid, milleks on rollimängud, rühma- ja paaristööd, õuesõpe ja erinevad õppekäigud. Loova tuleviku koolis mõistetakse mitteformaalõppe all erinevaid õppekäike, mis toimuvad väljaspool kooliruumi, kui ka õppetunde, mis on läbi viidud oma eriala spetsialisti poolt kooliruumides. Vabatahtlikkuse all rõhutatakse õpilase enda panust ja huvi, olla vaba oma valikutes omandades õpitulemusi, suurendades koolirõõmu. MFÕ saadud tulemusi arvestatakse läbi eneserefleksiooni ning antud lõimingu toimumise tagavad Loova tuleviku kooli klassiõpetajad.

Üldhariduskoolides ja kutsekoolides tagab mitteformaalõppe toimimise peamiselt huvijuht. Tunniväliseid tegevusi organiseerib enamjaolt huvijuht või teise nimetusega noorsootöötaja koostöös õpilasesinduse ja huviringi juhtidega, toetades kooli õppekava eesmärkide saavutamist. (Noortevaldkonna arengukava 2021-2035)

Haridusvaldkonna arengukavas 2021-2035 on välja toodud ühe olulise punktina mitteformaal- ja informaalõppe arvestamine formaalõppes. Selline lahendus annab võimaluse arvestada formaalõppes laste osalemist erinevates keskkondades, nt huvikoolis, spordiklubis, noortekeskuses ja digikeskkonnas. (Haridus- ja teadusministeerium, 2020)

Mitteformaalõppe arvestamine ja väärtustamine koolihariduses on üks olulisemaid viise, kuidas vastata 21. sajandi ühiskondade vajadustele ja väljakutsetele (Reinsalu et al., 2020).

MFÕ määratletakse erinevalt ja ühtset definitsiooni ei ole. MFÕ tähenduse mõistmine on oluline selleks, et arendada ja rakendada MFÕ õppekavu ja programme. Valides õigeid käsitusi õppimiseks ja juhendamiseks nii täiskasvanutele, kui ka noortele, on oluline teada ja tunda MFÕ tähendust ja olemust. (Karu et al., 2019)

1.2 Formaaloõppe mõiste definitsioon

Hariduse ja kasvatuses sõnaraamatus on kirjeldatud formaalhariduse definitsiooni kui *“üldharidus-, kutse- ja kõrgkoolides omandatavat haridust”*.

Haridusstatistika käsiraamatus 2023 on kirjeldatud formaal- ehk tasemeõpet, kui õpet, mis tavapäraselt toimub koolikeskkonnas ja on õppekavade alusel organiseeritud. Formaaloõpe on kindlate eesmärkidega õpe, mida õpetavad spetsiaalse aine- ja pedagoogika teadmiste ja kvalifikatsiooniga õpetajad. Õpieesmärgid tulenevad riiklikust ja kooli õppekavast, mille alusel sõnastab õpetaja oma õpilastele konkreetsed õpieesmärgid. Formaaloõppes toimub õppeprotsessi pidev jälgimine ja hindamine. (Statistikaamet ning Haridus- ja Teadusministeerium, 2023)

Formaaloõpe on kohustuslik, mida määrab Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, peatükk 2 koolikohustuse täitmine. Paragrahv 9 koolikohustuse all toodakse välja punktid, et õpilane on kohustatud osalema kooli päevakavas või individuaalses õppekavas ettenähtud õppes ja täita kooli poolt antud õpiülesandeid, millega on võimalik omandada teadmisi ja oskusi oma võimete kohaselt. Koolikohustus kehtib alates seitsmeaastasest või nõustamiskomisjoni soovitusel on võimalik koolikohustust edasi lükata ühe õppeaasta võrra edasi ning koolikohustus on kuni põhihariduse omandamiseni või 17-aastaseks saamiseni. (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus § 9, 2015)

1.3 Lõimingu definitsioon

Lõimingut on võimalik defineerida, kui erinevate osade omavaheline kokkusobitamine, mille tulemusel moodustub ühtne tervik. Muutuvas maailmas on oluline, et ka haridussüsteemid oleks pidevalt uuendatud sealhulgas ka õppekavad. Lõiming võimaldab luua erinevatest olemasolevatest teadmistest ühtse terviku, mis toetab õpilasi erinevates õppe-, töö- ja elusituatsioonides. Õpetajate omavaheline koostöö võimaldab tagada lõimingut. (Jaani & Aru, 2010; Hayes, 2018)

Põhikooli riiklikus õppekavas on kirjeldatud lõimingut, kui õpilase üld- ja valdkonnapädevuste kujunemist, mida saavutatakse läbi õppetegevuste ja tulemuste lõimumise (Põhikooli riiklik õppekava § 5, 2020).

Muutunud õpikäsitus ehk nüüdisaegses õpikäsitus rõhutatakse vajadust läheneda igale õpilasele erinevalt, toetades õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut. Nüüdisaegse õpikäsituse keskmeks on õppija enda aktiivsus ning erinevate poolte aktiivne koostöö, mis

võimaldab õpilase arengu igakülgset toetamist. (Põlda & Aava, 2016) Õpetajate omavaheline koostöö lõimingu ellu viimisel, toetab ka nüüdisaegne õpikäsitus. Nüüdisaegse õpikäsituse printsiibi ja lõimingu formaadi rakendamist toetab üldõpetuse kasutuselevõtt (Aksen et al., 2018).

Ühe viisina, kuidas koolid saavad rakendada MFÕ ja FÕ lõimingu, on viia õpet läbi väljaspool kooli, näiteks muuseumis, loodusmajas vms keskkonnas. Tegemist on ühe kasutusel oleva MFÕ ja FÕ lõimingu võimalusega Eestis (Haridus- ja teadusministeerium, 2022). Eestis on mitmeid koole, mis rakendavad MFÕ ja FÕ lõimingu, tehes koostööd noortekeskuste, teiste õppeasutuste ja organisatsioonidega. Kuna puudub ühine arusaam MFÕ ja FÕ lõimingu, on iga kool ja omavalitsus otsustanud ise, kuidas antud lõimingu rakendada. (ICF et al., 2022) Enesejuhitud õppimine on üks osa nüüdisaegsest õpikäsitusest, mida saavad toetada ka noortekeskused (Kõiv, 2020). Õppekäikude, kui MFÕ rakendamine esimeses kooliastmes, aitab kujundada noore maailmavaadet, väärtusi ning aitab saavutada üleüldiseid õpitulemusi (Lyu, Lu, 2023).

MFÕ õppimine on lõiming, mille sees on formaal- ja informaalõppe karekteristikud (Johnson & Majewska, 2022). Kõik õppevormid on omavahelises seoses, täiendades üksteist ja muutes õppimise ühtseks tervikuks.

1.5 Hindamispraktikad

Eesti õpetajatel ja kooli juhtkondadel on õpiväljundite saavutamisel ja hindamispraktika kujundamisel märkimisväärne autonoomia. Olenevalt koolist on võimalik kasutada kujundavat, sõnalist, kirjeldavat hindamist ning ka tagasisidestamise meetodit. Lisaks on võimalik, et õpilane hindab end ise enda seatud õpieesmärkide järgi, mis toetab ka nüüdisaegset õpikäsitust. Autonoomia võimaldab küll paindlikku lähenemist, kuid sellega kaasnevad koolide vahelised erinevused hindamispraktikates. (Aksen et al., 2018) Formaaloõppes saadud tunnistused on sageli üheks aluseks, mida arvestatakse tööle võtmise juures ehk värbamisprotsessis, millega hinnatakse inimese teadmisi ja kogemusi (Kazjulja & Saar, 2014).

MFÕ arvestamine tõstab õpilase enesehinnangut, mis omakorda motiveerib õpilase soovi jätkata õpingutega ja osaleda ka mitteformaaloõppes (Werquin, 2008; ICF et al., 2022). Alates 2005. aastast on UNESCOs käsitletud mitteformaal- ja informaalõppe tunnustamise vajalikkust. Mitteformaal- ja informaalõppe arvestamine formaaloõppes on sõnastatud ühe peamise eesmärgina Haridusvaldkonna arengukavas (Haridus- ja Teadusministeerium, 2020).

MFÕ arvestamine formaalõppes on võimalik, kui õpilane teadvustab ja reflekteerib oma õppimist, kui ühe osana MFÕ õppeprotsessist. Teadvustatud kogemuse põhjal saab kool arvestada õpilase MFÕ õpitulemusi formaalõppes ka siis, kui koolil puuduvad otsesed hindamisvõimalused (ICF et al, 2022).

Mitteformaalõppet on raske mõõta ehk õpitu kohta puuduvad süsteemsed andmed ja ühine arusaam. MFÕ on keeruline hinnata ja arvestada VÕTAgaga, kuna seos tööelu ja turuga on nõrk. (ICF et al, 2022) MFÕ eraldi formaalõppe alla liigitada ei ole võimalik, kuna lõpptulemusena õpilasele ei anta ametlikku tunnistust ega sertifikaate, isegi siis kui MFÕ toimub kindlatel eesmärkidel, määratud õpikeskkonnas ja ajas (Souto-Otero, 2021; Cameron & Harrison, 2012).

1.6 Mitteformaal- ja formaalõppe lõimingu võimalused ja väljakutsed

Mitteformaalharidus on formaalharidusest paindlikum nii metoodika kui õppekavade poolest (Grajcevcic & Shala, 2016). MFÕ ja FÕ lõiming võimaldab õpilasele anda rohkem aega ülesannete sooritamiseks, kui õpilane seda vajab ning neil on võimalik oma oskusi rakendada neile sobivas kontekstis (Johnson & Majewska, 2022; Council of Europe, 2022). Siinkohal tuleb meele pidada, et tegemist ei ole juhusliku õppimisega, vaid on tahtlik ja organiseeritud. Õppeprotsessis on kesksel kohal õpilaste huvid ja nende vajadused ning täpne ajaraam on puudulik. Uuringud näitavad, et MFÕ rahuldab õpilaste vajadusi paremini, mis võimaldab paremat arusaama nii enda kui ka maailma kohta. (Grajcevcic & Shala, 2016) Tagam ja Näks (2022) uuringus tõid õpetajad välja, et MFÕ ja FÕ õppeprotsess oma olemuselt ei erine.

Üheks raskuspunktiks saab tuua asjaolu, et mitteformaalõppe tähenduste väli on Eestis kirju (Karu et al., 2019), mis omakorda teeb MFÕ ja FÕ lõimingu mõistmise keeruliseks nii õpilastele, õpetajatele kui ka juhtkonnale. Lisaks liigituvad MFÕ väljakutsete alla osalemistasud, ajapuudus, kaugus elukohast ja negatiivne hoiak, mille tõttu ei ole noortel võrdne ligipääs mitteformaalõppele (Boeren et al, 2019).

MFÕ ja FÕ lõimingu puhul on tegemist õppijakeskse lõimingu mudeliga, mis toetab õpilase enda isikliku õpiteekonna kujunemist, kuna tegemist on individuaalse lähenemisega (ICF et al, 2022). Rakendades õppijakeskset mudelit, on võimalik toetada noorte üldpädevuste ja võimete arengut. Lisaks on noortel kõrgem motivatsiooni tase ja annab võimaluse kujundada oma õpiteed vastavalt oma isiklikele õpieesmärkidele. (Williamson, 2018) MFÕ ja FÕ lõiming toetab õppijakeskset lähenemist, annab võimaluse vähendada ülekoormust õpilastel kui ka õpetajatel, tõstab õppija õpimotivatsiooni ning arendab

mitmekülgsemalt õpipädevusi. Kirjeldatud lõiming pakub personaalsemaid õpivõimalusi nii annete edasi arendamiseks kui ka õpilastele, kes vajavad hariduslike erivajaduste tõttu lisatoetust. (ICF et al, 2022; Tagam & Näks, 2022)

Selleks, et mitteformaalõppe saaks lõimida formaalõppega, on vajalik koostöö MFÕ pakkujate ja kooliõpetajate vahel. Ühe koostöö võimalusena on õppevahendite laenutamine MFÕ pakkujate poolt. Näiteks huvikoolide poolt muusikainstrumendid, fototehnika, spordivahendid, robootikavahendid, jne. (ICF et al, 2022) Tallinna Keskraamatukogu pakub võimalust laenata või kasutada kohapeal erinevaid muusikainstrumente. Lisaks on Tallinna Keskraamatukogu kodulehele kirjas, et “asutused saavad Pillilaekast laenata kuni 10 muusikainstrumenti ja tarvikut 63 päevaks”. (Tallinna Keskraamatukogu, Pillilaegas)

Õppeprogrammide eesmärgid võivad olla näiteks teadusliku maailmapildi kujundamine, õppeaine teema õppimine, ajaloo väärtustamine ja tutvustamine, keskkonna teemad. Selleks, et organisatsioonid suudaksid luua õppeprogramme, mis on kooskõlas riikliku õppekavaga on oluline, et organisatsiooni töötajad teeksid koostööd õpetajatega, kes oskavad omakorda juhendada ja silmas pidada olulisi aspekte, et õppeprogramm oleks võimalikult palju seostatud riikliku õppekavaga. (Uppin, 2020) Vähekindlustatud perede lastele võivad õppekäigud olla ainukesed võimalused, kuidas külastada muuseumit või mõnda muud huvitavat organisatsiooni (Greene et al., 2014).

Selleks, et haridus oleks edaspidi efektiivsem on vaja formaalõppesse aina rohkem kaasata mitteformaal- ja informaalõpet. Aina enam nähakse erinevaid kasutegureid MFÕ ja FÕ lõimingu rakendamisel ning tungivalt soovitatakse antud õppevormi, kus antakse õpilastele rohkem valikuvabadust valida kuidas ja mida õppida. Formaalsõppes on vajalik, et õpikeskkond muutuks paindlikumaks ja arvestaks rohkem õpilaste eripärade ja nende huvidega ning kasutataks ära tehnoloogia võimalusi, mis omakorda muudab õppekogemuse loovamaks ja uuenduslikumaks (Grajcevcic & Shala, 2016).

1.7 Magistritöö eesmärk ja uurimisküsimused

Töö eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas Loova tuleviku kooli esimese kooliastme õpetajad lõimivad omavahel formaal- ja mitteformaalõpet tehes koostööd MFÕ pakkujatega. Millised olid kaasnevad võimalused ja väljakutsed ning kuidas arvestatakse mitteformaalõppe tulemusi formaalsõppes. Eesti Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035 ühe eesmärgina on välja toodud mitteformaal- ja informaalõppe arvestamist formaalsõppes (Haridus- ja Teadusministeerium, 2020).

Uurimisprobleem seisnes vajadusest uurida MFÕ ja FÕ lõimingu rakendamise toimimist kuna tegemist on uudse lõimingu formaadiga ning seda on eelnevalt vähe uuritud. Formaaloõpe on oma olemuselt jäigem ning ei ole õppijakeskne (Grajcevcı & Shala, 2016; Siitka & Timuska, 2015) Nüüdisaegne õpikäsitus rõhutab olulise aspektina õppija enda aktiivsust ehk enesejuhitud õppimist, mida toetab MFÕ lõimimine formaalõppesse (Põlda & Aava, 2016; Kõiv, 2020), siit ka vajadus sügavuti uurida MFÕ ja FÕ lõimingut.

Antud töös oli oluline välja tuua MFÕ ja FÕ lõimingu võimalused, väljakutsed õpetajate ja õpilaste vaatenurgast ning hindamispraktikad, lähtudes Loova tuleviku kooli õpetajate ja juhtkonna kogemustest.

Varasemad uuringud on näidanud, et MFÕ ja FÕ lõimimine on oluline ja sellega kaasnevad mitmed ning olulised positiivsed aspektid, milleks on õpilaste üldpädevuste kujundamine (Põlda et al., 2021), paindlikumad õppevõimalused, mille kesksel kohal on õpilaste huvid ja vajadused (Grajcevcı & Shala, 2016), kõrgem motivatsioonitase, mis võimaldab kujundada enda õpiteed vastavalt oma õpieesmärkidele (Williamson, 2018) ja HEV õpilastele võimaldab lisatoetust (ICF et al, 2022). Kõik need positiivsed omadused saavad teoks läbi MFÕ ja FÕ lõimingu. Kuid iga uudse õppeformaadiga käivad kaasas ka väljakutsed, millest üks väljakutse seisneb MFÕ mõiste defineerimises, kuna antud mõiste pole Eestis ühtselt mõistetav. See teeb ka MFÕ ja FÕ lõimingu mõistmise keeruliseks. (Karu et al., 2019) Sellest tulenevalt on ka formuleeritud järgnev uurimisküsimus “Missuguseid võimalusi ja väljakutseid näevad Loova tuleviku kooli õpetajad ja juhtkond mitteformaalõppe ja formaalõppe lõimingul?”.

Lõimingut on võimalik teostada tehes koostööd erinevate osapooltega (Jaani & Aru, 2010). Võttes arvesse nüüdisaegset õpikäsitust, mille keskmeks on õppija enda aktiivsus ja erinevate osapoolte aktiivne koostöö (Põlda & Aava, 2016) on formuleerunud järgmine uurimisküsimus “Kuidas toimub Loova tuleviku koolil koostöö erinevate mitteformaalõppe pakkujatega, et soodustada mitteformaalõppe lõimingut?”.

MFÕ arvestamine tõstab õpilase enesehinnangut, mis omakorda motiveerib õpilase soovi jätkata õpingutega ja osaleda ka mitteformaalõppes (Werquin, 2008; ICF et al, 2022). MFÕ on raske mõõta, kuna puuduvad süsteemsed andmed ja ühine arusaam (ICF et al, 2022). Siinkohal soovitakse antud tööga leida vastus järgnevale uurimisküsimusele “Kuidas õpetamispraktikas arvestatakse formaalõppes esimese kooliastme õpilaste mitteformaalõppe kogemusi?” ja seda Loova tuleviku koolis.

Uurimisküsimused

1. Missuguseid võimalusi ja väljakutseid näevad Loova tuleviku kooli õpetajad ja juhtkond mitteformaalõppe ja formaalõppe lõiminguks?
2. Kuidas toimub Loova tuleviku koolil koostöö erinevate mitteformaalõppe pakkujatega, et soodustada mitteformaalõppe lõiminguks?
3. Kuidas õpetamispraktikas arvestatakse formaalõppes esimese kooliastme õpilaste mitteformaalõppe kogemusi?

2. UURIMISTÖÖ METOODIKA

Uuringus oli lähtunud sotsiaalkonstruktivistlikust paradigmast, kus iga uuringus osalejatel on oma reaalsus ja iga inimene tõlgendab oma kogemusi omamoodi, mille järel oli võimalik saada mitmekesised uurimistulemused, mida saab ühendada ühtseks tervikuks (Boyland, 2019).

Magistritöös oli kasutatud kvalitatiivset uurimisviisi. Kvalitatiivse uurimistöö tavapäraseks meetodid on intervjuud, vaatlused, juhtumiuuringud, kaardistusuuringud, ajaloolised uuringud ja dokumendi analüüsid (Õunapuu, 2014). Antud töös kasutatakse nendest meetoditest ühte, milleks on intervjuude läbiviimine. Intervjuu koosnes kümnest avatud küsimusest. Oluline oli keskenduda inimeste isiklikele kogemustele. Kvalitatiivne uuringu meetod sai valitud, kuna uuritavate arv oli väike. (Laherand, 2008).

Uurimistöös on lähtunud Eesti Hea teadustava juhistest (Tartu ülikooli eetikakeskus, 2017). Antud magistritöös oli töö autoril tihed seos uuringus osalejatega, nimelt olid kõik uuringus osalejad autori kolleegid. Uuringut läbi viies püüti vältida autoripoolseid mõjutusi uuringu tulemusi saavutades. Seetõttu teavitati uuringus osalejaid ka võimalikest konfliktidest ja nende õigustest.

2.1 Valim

Kvalitatiivse uuringu puhul uuritakse väiksema arvu inimeste kogemusi, kirjeldusi ja maailmavaadet (Laherand, 2008). Uurimistöös oli kasutatud sihipäraselt valimit ehk ettekavatsetud valimit ja isikud said valitud kättesaavuse alusel (Õunapuu, 2014; Lagerspetz, 2017). Ettekavatsetud valimi puhul kogutakse inimesed üldkogumist valimisse sisuliste kriteeriumide alusel (Õunapuu, 2014).

Valimi koostamisel jälgiti, et intervjueeritavad oleksid seotud Loova tuleviku kooli esimese kooliastmega. Uuringu valimisse kaasati Loova tuleviku kooli esimese kooliastme õpetajad ja kooli juhtkond. Valimi suuruseks sai kaheksa inimest, kuna tegemist on väikese erakooliga ning ei olnud võimalik suuremat valimit moodustada. Valimist seitse inimest töötavad Loova tuleviku koolis ja üks klassiõpetaja viibib hetkel vanemapuhkusel.

2.2 Andmekogumine

Loova tuleviku kooli töötajate andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuusid ja episoodiintervjuu meetodit.

Episoodiintervjuu võimaldab saada ligipääsu situatsioonikesksetele teadmiste, milleks on erinevad mõisted, kontseptsioonid ja nendevahelised seosed. Erilist tähelepanu pööratakse intervjueeritavate kogemustele, mis on otseselt seotud uurimisküsimustega. (Laherand, 2008)

Poolstruktureeritud intervjuu on osaliselt standarditud vestlus. Intervjuu käigus ilmnevad erinevad väärtuslikud andmed, mille järgi saab intervjuerija avatult ja loovalt läheneda. Oluline on kasutada avatud lõpuga küsimusi. (Õunapuu, 2014) Poolstruktureeritud intervjuu hõlmab eelnevalt formuleeritud küsimusi, aga uurija ise otsustab millist küsimust millal kasutab (Robson, 2002).

Episoodiintervjuu meetod ja poolstruktureeritud intervjuu formaat osutus valituks antud uurimistöö sobivuse tõttu, võimaldades saada teada intervjueeritavate kogemuste ja mõistete (MFÕ ja FÕ) teadmiste kohta ning vajadusel lisaküsimusi küsides, et saada parem arusaamine intervjueeritavate kogemustest.

Uurimisinstrumendina kasutati poolstruktureeritud intervjuu formaadi jaoks intervjuu kava (Lisa 1). Intervjuu kavas toodi välja planeeritavad küsimused ja orienteeruva ajakulu, milleks oli 45 minutit. Intervjuu küsimuste koostamisel lähtuti töö autori poolt püstitatud uurimisküsimustest.

Kutse magistratöös osalemiseks saadeti seitsmele inimesele läbi Stuudiumi ja ühele läbi Facebook messengeri keskkonna. Kirjas kirjeldati magistratöö teemat ja uuringu eesmärki ning kinnitati, et on tagatud intervjueeritavate täielik konfidentsiaalsus. Viis intervjuud viidi läbi Loova tuleviku koolis kohapeal ja kolm intervjuud läbi Zoom keskkonna. Enne intervjuu algust tuletati meelde uuringu eesmärk ja kinnitati, et tagatakse täielik konfidentsiaalsus. Saadud andmeid kasutatakse ainult uurimistöö jaoks ning küsiti luba intervjuu salvestamiseks, millega ka kõik intervjueeritavad nõustusid. Uurimistulemuste esitamisel kasutati uuritavate

nimetamiseks koode, mis tagavad osalejate konfidentsiaalsuse. Intervjuud toimusid märtsis 2024. Loova tuleviku koolis läbi viidud intervjuud salvestati mobiiltelefoni diktofoniga ja Zoom keskkonnas kasutati salvestamise võimalust. Intervjueeritavatele kinnitati, et intervjuu salvestused kustutatakse peale magistritöö kaitsmist. Intervjuude kestvus varieerus 10 minutist kuni 43 minutini.

2.3 Andmeanalüüs

Andmeanalüüsina oli kasutatud kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi. Kasutades kvalitatiivset sisuanalüüsi oli võimalik uurida uusi teemasid (Drisko & Maschi, 2016). Induktsioonprotsessis tehakse kogutud andmete põhjal üldistusi, alustatakse andmete kogumisega ning hiljem leitakse andmetes peituvad ühised seaduspärasused. Töö alguses püstitatakse hüpoteesid või uurimisküsimused, mida saab andmete kogumise käigus tõestada või ümber lükata. (Õunapuu, 2014) Kvalitatiivse sisu keskmeks on kategooriate väljatöötamine (Mayring, 2000). Andmeanalüüsi esimeses osas viidi läbi intervjuud ning alustati intervjuude transkriptsioonide analüüsimisega, mille tulemusel tekkisid pea- ja alamkategooriad. Seejärel võrreldi intervjuuandmetes eristuvaid ja kattuvaid ühikuid. Analüüsi tulemusel tekkinud järeldusi võrreldi varasemate uuringutulemustega. Järgnevalt on täiendavalt välja toodud andmeanalüüsi etapid.

2.3.1 Intervjuude transkribeerimine

Peale intervjuude läbiviimist alustati transkribeerimisega. Transkribeerimiseks kasutati Tallinna Tehnikaülikooli Küberneetika Instituudi foneetika- ja kõnetehnoloogia laboris välja töötatud tehnoloogiat (Olev & Alumäe, 2022). Antud tehnoloogia abil oli võimalik telefoni teel salvestatud helifailid üles laadida kõnetuvastusprogrammi ja saada mitmes erinevas failivormingus failid e-posti peale. Magistritöö jaoks kasutati tekstifaile, kuhu ülekontrollides tehti käsitsi parandusi.

Iga intervjuu küsimuse alla lisati intervjueeritavate vastused. Selleks, et eristada transkriptsioonis igat vastajat, tehti iga indiviidi vastused värviliseks ning lisati juurde koodid, mis tagavad uuringus osalejate konfidentsiaalsuse, nt: JK1 vastused olid sinised, KLÕ4 vastused olid roosad jne. Õpetaja koodidele lisatud numbrid ei vasta klassidele, mida nad õpetavad, vaid on juhuslikult valitud numbrid.

2.3.2 Kodeerimine ja kategooriate moodustamine

Peale intervjuude transkribeerimist alustati kodeerimisega ning kasutati selleks induktiivset lähenemist.

Kood on märksõna, millega on võimalik tähistada tekstilõiku. Kodeerimist alustati teksti korduva läbilugemisega. (Ezzy, 2002) Avatud kodeerimise eesmärk on jagada andmed eraldi lõikudeks ning seejärel üle vaadata kõik laused sõna-sõnalt ning leida tähenduslikud üksused ja viimasena lisada märkmed ja mõisted ehk koodid (Laherand, 2008). Andmete kodeerimine käis käsitsi.

Kodeerimise järgselt alustati kategooriate loomisega. Esimesena alustati peakategooriate loomisega ning vastavalt vajadusele iga peakategooriale lisati kaks kuni kolm alamkategooriat. Kategooria- ja kodeerimistabeli juurde lisati viimasesse veergu intervjuueeritavate tsitaadid, mis liigitusid teatud pea- ja alamkategooria alla. Magistritöö kategooria- ja kodeerimistabelit (Lisa 2) on võimalik näha lisades.

3. UURIMISTULEMUSED JA ARUTELU

Tulenevalt magistritöö eesmärgist välja selgitada, kuidas Loova tuleviku kooli esimese kooliastme õpetajad rakendavad MFÕ ja FÕ lõimingut, tekib magistritöö tulemusena süsteemne ülevaade MFÕ ja FÕ lõimingu õppeprotsessidest lähtudes õpetajate ja juhtkonna kogemustest. Ülevaade on vajalik esimese kooliastme lõimingu võimalustest, väljakutsetest ja hindamisstrateegiatest Loova tuleviku koolis, mille põhjal saab luua lõimingu toetavaid meetmeid kooli tasandil.

Järgnevalt on esitatud saadud uurimistulemused uurimisküsimuste kaupa. Juurde on lisatud intervjuude transkriptsioonist saadud tsitaadid, milles on tehtud arusaadavuse eesmärgil korrekture.

1. Missuguseid võimalusi ja väljakutseid näevad Loova tuleviku kooli õpetajad ja juhtkond mitteformaalõppe ja formaalõppe lõiminguks?

Uurimisküsimus sisaldab kahte erinevat teemat, võimalusi ja väljakutseid, kirjutatakse ja analüüsitakse mõlemat eraldi. Vastused jagunesid kaheks peakategooriaks MFÕ ja FÕ lõimingu võimalused ning MFÕ ja FÕ lõimingu väljakutsed. MFÕ ja FÕ lõimingu võimalused jagunesid neljaks alamkategooriaks: õpilaste üldkompetentside arendamine, õpilaste õppeedukus, HEV õpilaste toetamine ja õpilaste õpimotivatsioon. MFÕ ja FÕ

lõimingu väljakutsed jagunesid kolmeks alamkategoriaaks: õpitulemuste saavutamine, MFÕ ja FÕ lõimingu väljakutsed õpetajatele ja MFÕ ja FÕ lõimingu väljakutsed õpilastele.

Järgnevalt kirjeldatakse MFÕ ja FÕ lõimingu võimaluste uurimistulemusi.

Intervjueeritavate arvamused jagunesid üldjoontes üksmeelselt, mõistes ja teadvustades MFÕ ja FÕ lõimingu võimalustest. Mõisteti, et antud lõimingu formaat toetab õpilaste üldkompetentside arengut, kus õpilastel võimaldatakse maailmapildi avardamist, elulähedasemat ning mitmekesisemat õpet.

Ühe koodina tuli välja õppijakeskne õpe, mis näitab, et MFÕ ja FÕ lõiming toetab läbi õppijakeskse õppe ka õpilaste õppeedukust ning paremini on kaasatud ka HEV õpilased. Lisati juurde, et õpilasel võib olla raskusi mõnes õppeaines aga seostades õppeainet temale sobiva MFÕ formaadiga, tekitab see õpilases endas huvi, mis omakorda tekitab soovi aru saada ka õppeainest, kuna õpilane näeb nende omavahelist seost. Seda ilmestavad ka järgmised tsitaadid.

KLÕ1: *“Rohkem on kaasatud erivajadustega lapsed.” “Loob võimaluse lähtuda rohkem lapse individuaalsusest, lapse huvidest.”*

KLÕ2: *“Erivajadusega õppija, talle nii väga see laua taga tegutsemine ei meeldi. Ta eelistab ikkagi õppida tegutsedes.”*

KL3: *“Arhitektuurimuuseumi töötaja, kes õpetas ja näitas neile, kuidas mingeid maju ehitatakse, miks mingid asjad on ma arvan, et nad said paremad teadmised selle kohta.”*

JK1: *“Näiteks matemaatikas ei tule head tulemused, aga käibki mingisuguses robotikaringis või mingis sellises, sest see võib tekitada temas huvi aru saama.”*

Vastustest tuleb välja, et lähtudes õppijakesksest mudelist on võimalik saavutada paremaid õpitulemusi, kuna kaasatud on laste huvialad, ideed ja soovid, mis omakorda toetavad laste õpimotivatsiooni, mis on otseses seoses õppeedukusega.

Antud vastused kirjeldavad hästi MFÕ ja FÕ lõimingu õppe paindlikust ja õppijakesksust, kus lähtutakse õpilasest, kui indiviidist. Seda kinnitab ka teooriast pärinev info, kus (ICF et al, 2022) koostatud uuringust selgus, et MFÕ ja FÕ lõimingu puhul on kõige suuremaks kasuteguriks võimalus igale õpilasele individuaalselt läheneda. Õpilasel endal on võimalik oma isiklikku õpiteekonda kujundada. Seda kinnitab ka Williamson (2008), et rakendades õppijakeskset mudelit, on noortel võimalik kujundada oma õpiteed, mis omakorda tõstab õpilaste motivatsiooni taset ja lisaks keskendub endale seatud õppeeesmärkidele. Kirjeldatud lõiming pakub ka personaalseid õpivõimalusi nii õpilaste isiklike annete edasi arendamiseks, kui ka lisatoetust haridusliku erivajadustega lastele.

Grajcevcı & Shala (2016) tõdeavad, et rakendades MFÕ ja FÕ lõimingut, muutub õpikeskkond paindlikumaks, võimaldades arvestada õpilaste eripärade ja nende huvidega. Läbi MFÕ paindlikku õppekava on võimalik igal õpilasel õppida endale sobivas tempos (Johnson & Majewska, 2022). Seda toetab ka muutunud õpikäsitus ehk nüüdisaegne õpikäsitus, kus peamine rõhuasetus on läheneda igale õpilasele erinevalt, toetades õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut (Põlda & Aava, 2016).

Tegemist on kaasaegse õppevormiga, mida tõi välja ka üks klassiõpetaja. Seda on kirjeldatud ka Haridusvaldkonna arengukavas 2021-2035. Üheks oluliseimaks punktiks, mida arengukavas on rõhutatud, on mitteformaalõppe arvestamine formaalõppes, mis võimaldab laste huvialade arvestamist erinevatest keskkondadest. (Haridus- ja teadusministeerium, 2020)

Õpetajad, kui ka juhtkonnaliikmed tõi välja, et näevad õpilaste õpimotivatsiooni kasvu, kui saavad osaleda MFÕ pakkujate poolt korraldatavatel õppekäikudel. Võimalus on seostada õppekäike formaalõppes käsil olevate teemadega.

JK2: *“Nad näevad elu väljaspool kooli ilmselt läbi haridusliku silma palju rohkem.”*

KLÕ2: *“Aga mida ma näen, et see motiveerib küll.”*

Kõiv (2020) märkis ära, et noortekeskustega koostöö tegemine, toetab nüüdisaegse õpikäsituse rakendamist, mille üheks aspektiks on enesejuhitud õppimine.

Järgnevalt kirjeldatakse MFÕ ja FÕ lõimingu väljakutsete uurimistulemusi. Üheks suurimaks väljakutseks MFÕ ja FÕ lõimingu juures on juhtkonna arvates just õpitulemuste saavutamise ja arvestamise. Souto-Otero (2021) uuringust selgus, et isegi kui MFÕ õpitakse kindlatel eesmärkidel, kindlas õpikeskkonnas teatud teemasid, ei saa seda liigitada formaalõppe alla, kuna lõpptulemusena ei saa õpilane endale ametlikku tunnistust.

JK1: *“Tegelikult see ülekandmine, ma arvan, ongi see kõige suurem väljakutse, et kindlustada seda just, et need õpitulemused on saavutatud.”*

Ühe viisina, kuidas Loova tuleviku kool kasutab nüüdisaegset õpikäsitust on üldõpetuse (Aksen et al., 2018) kasutuselevõtt esimeses kooliastmes. Üldõpetuses toimub erinevate õppeainete lõimimine, kui ka koostöö MFÕ pakkujatega.

Klassiõpetajad, kui ka juhtkond märkisid, et erinevate õppekäikude ja MFÕ arvestamise juures on õpilastel oluline teha eneserefleksiooni. Lisaks toetab nüüdisaegne õpikäsitus isiklike õpieesmärkide seadmist (Aksen et al., 2018), millest õpilane saab juhendada, tehes eneserefleksiooni. Kuid juhtkonna poolt toodi väljakutsena välja ka efektiivse eneserefleksiooni tegemist, just esimeses kooliastmes, kuna sageli nii noored lapsed ei oska veel hästi enda õppimist reflekteerida.

JK1: *“Kui küsida õpilaste eriti algklassi õpilaste käest, mida sa õppisid seal siis, ega kõik ei oska alati meile öelda, et ma arvan, et see analüüs, mis sinna juurde peaks käima, see on üks väljakutse”*

Lisaks õpitulemuste saavutamise alamkategoriale, sai intervjuueeritavate vastused jagada MFÕ lõimingu väljakutsed õpetajatele ja eraldi toodi välja ka MFÕ ja FÕ lõimingu väljakutsed õpilastele. Peamised väljakutsed antud lõimingu õpetajatele on aja- ja energiakulu. MFÕ ja FÕ lõiming nõuab planeerimist ja koostööd erinevate osapooltega.

KLÕ1: *“Õppematerjali tootmine, erinevad õppekohtade, nii-öelda otsimine, kõik kinnitamine, sidumine formaalõppega, et see kõik on aineõpetajale tegelikult lisakoormus”*

JK2: *“Energiakulukam just selle õppe läbiviijale. Ajakulu ja energiakulu on suuremad”*

Klassiõpetajad tõid väljakutsetena välja leida seotus õppekavaga, leida ja pakkuda igale lapsele eraldi meeldiv MFÕ vorm. Veel märgiti ära, et kui õpetajatelt nõuab rohkem energiakulu selle lõimingu korraldamine ja läbiviimine, võib see olla energiakulukam ka õpilastele.

KLÕ1: *“Lastele ta võib olla alguse alguses keerulisem, sellepärast et nad peavad kohanema mingis mõttes kõige uue vormiga.”*

JK1: *“Lõimitud õpe võib õpilast isegu mõnikord rohkem väsitada”*

JK2: *“Mänguline õpe või läbi tegevuse siukse õpitulemuse saavutamine on tegelikult ka lapse jaoks energiakulukam isegi kui ta seda seal tollel hetkel ei tunnetata. Ta tegeleb mitme asjaga korraga, õpib, ta mängib, ta tegutseb ehk siis energiakulu on tohutult palju suurem.”*

MFÕ ja FÕ väljakutse seisneb ka selles, et MFÕ mõistel on olemas erinevaid definitsioone ja puudub ühine arusaam MFÕ mõistest (Karu et al., 2019) ning kuna puuduvad süstemaatilised andmed õpitavatest teemadest on raske hinnata õpilaste õpitulemusi (ICF et al, 2022).

Kuidas toimub Loova tuleviku koolil koostöö erinevate mitteformaalõppe pakkujatega, et soodustada mitteformaalõppe lõimingu?

Loova tuleviku kooli õpetajatelt ja juhtkonnalt uuriti, kuidas nad on lahendanud efektiivse MFÕ ja FÕ lõimingu pakkumise koolis, selgus et koostööd tehakse kahel erineval viisil. Koolijuht otsib koostöövõimalusi MFÕ pakkujatelt õppetöö läbiviimiseks ja õpetajad teevad koostööd MFÕ pakkujatega õppekäikude korraldamise eesmärgil.

Peakategooriaid tuli kokku kolm ja alamkategoriaid tuli kokku neli. Esimene peakategooria on koostöövõimalused mitteformaalõppe pakkujatega ja alamkategoria

koostöövõimalused erinevate osapooltega. Järgmine peakategooria on formaalõppe rikastamine ja selle alamkategoriad on õppekäikude läbiviimine ja vanemate kaasamine. Viimane peakategooria on koostöö näited ja alamkategoriad ruumi ja vahendite kasutamine.

Koostöövõimaluste poole pealt teeb Loova tuleviku kooli juhtkond ja õpetajad koostööd erinevate MFÕ pakkujatega näiteks noortekeskused, ametikoolid, muuseumid jms eesmärgiga tagada õpilastele parimate võimalustega õpikeskkond. Eelnevast uuringust selgus, et erinevaid õppevahendeid on võimalik laenutada erinevatest huvikoolidest, noortekeskustest ja raamatukogudest (ICF et al, 2022). Kuna Loova tuleviku koolil puudub võimla ja puutöö elluviimiseks võimalused, tehakse koostööd ametikoolide ja huvikoolidega selleks, et rikastada formaalõppe tunde erinevate MFÕ pakkujate võimalustega ja pakkuda õpilastele huvitavaid õppekeskkondi, mis on väljaspool kooli.

JK1: *“Teeme koostööd ametikoolide, kutsekoolide või ka huvikoolidega.”*

JK1: *“Pigem teatud ainete nagu sisupakkujad, et oleks, sest meil näiteks ei ole teatud vahendeid või asju, et siis ka näiteks kehalises spordisaalid, kõik asjad siis, et oleksid õiged võimalused õpilastele seda keskkonda neile luua ka.”*

Oluliseks aspektiks on ka rahaline pool, selleks, et koolil oleks võimalik teha koostööd erinevate asutustega on vaja ka finantsilist poolt.

JK1: *“Kool eraldab raha õppekäikudele.”*

Lisaks koostöö võimaluste otsimisele, mida viib läbi koolijuht, et leida parimad ruumid ja töövahendid, leiavad Loova tuleviku kooli klassiõpetajad veel võimalusi, kuidas rikastada koolitunde. Selleks käib esimene kooliaste iga nädal õppekäikudel külastades muuseumeid, noortekeskuseid, raamatukogusid, teatreid jne. Järgmine peakategooria intervjuude vastuste põhjal tuli formaalõppe rikastamine, mida oli võimalik jagada kaheks alamkategoriaiks õppekäikude läbiviimine ja vanemate kaasamine.

JK1: *“Õppekäike lepivad kokku õpetajad”*

KLÕ1: *“Muuseumitunnid erinevatesse kohtadesse”*

KLÕ2: *“Lapsevanem, kellel on mõni hobi, mida ta siis tutvustab väljaspool koolimaja.”*

KLÕ3: *“Seenenäitus Loodusmuuseumis, teatrikülastus, arhitektuurimuuseumi külaskäik ja reis Naissaarele”*

Kuidas õpetamispraktikas arvestatakse formaalõppes esimese kooliastme õpilaste mitteformaalõppe kogemusi?

Loova tuleviku klassiõpetajate ja juhtkonna käest uuriti, kuidas toimub õpilaste MFÕ arvestamine formaalõppes, selgus et see osa on koolil veel arengujärgus. Loova tuleviku koolil puudub süsteemne viis, kuidas arvestada õpilaste MFÕ tulemusi. Kui klassiõpetajatel on info lapsevanema või lapse enda poolt, et õpilane on olnud edukas näiteks mõnel võistlusel, siis õpetaja kiidab last suuliselt või lisab Stuudiumisse kiituse.

Antud uurimisküsimuse alla tuli üks peakategooria ja kaks alamkategoriat. Peakategooria on mitteformaalõppe arvestamine formaalõppes ja alamkategoriateks huviringide kajastamine formaalõppes, mitteformaalõppe arvestamise regulatsioon ja HEV õpilaste õpitulemuste arvestamine. MFÕ on võimalik FÕ arvestada sellisel juhul, kui õpilane reflekteerib oma õpikogemust (ICF et al, 2022).

Huviringide kajastamise kohta nii Stuudiumis, kui tunnistusele tekkis õpetajatega arutelu ning mõistmine, miks on vaja õpilast tunnustada mitteformaalõppes osalemise eest. Üheks peamiseks põhjuseks toodi välja, et mõjub positiivselt enesehinnangule. Samuti kinnitab seda ka teooriast pärinev info, et MFÕ arvestamine tõstab õpilase enesehinnangut, mis omakorda motiveerib õpilase soovi jätkata õpingutega ja osaleda ka mitteformaalõppes (Werquin, 2008; ICF et al, 2022).

KLÕ1: *“Igasugune positiivne märkamine mõjub nagu enesehinnangule väga hästi.”*

KLÕ3: *“Stuudiumisse küll mitte aga suuliselt küll.”*

JK1: *“Miks seda võib-olla tunnistusele panna on võib-olla tunnustada seda, et ta on mitteformaalses õppes osalenud.” “Õpitulemuste saavutamise korral.” “Pigem kiituse või kommentaarina.”*

Järgmine alamkategooria on MFÕ arvestamise regulatsioon. Tänapäeval puudub koolil reguleeritud viis, kuidas ühiselt kajastada laste MFÕ õpitulemusi.

JK1: *“Praegu sellist minu meelest vormi meil kui sellist asja nagu ei ole, et otseselt arvestatakse, regulatsiooni ei ole.”*

Üks viis, kuidas arvestatakse MFÕ tulemusi FÕs on HEV õpilaste MFÕ õpitulemuste arvestamine. Saavutades kokkulepped klassiõpetaja ja juhtkonnaga on võimalik arvestada õpitulemusi, mis on saavutatud MFÕs, näiteks laulukooris käies on võimalik saada õpitulemused muusikas ja jalgpalli trennides osaledes on võimalik ülekanda õpitulemused kehalise kasvatuse jne.

JK2: *“Kui HEV õpilasel on näiteks kehapildi teemad või ülim helitundlikkus - saab ta läbi huviringi nt pidada treeningpäevikut, või muusikakoolist on võimalik midagi meie kooli ülekanda.”*

Juhtkonna kui ka õpetajate intervjuudest selgus, et MFÕ ametlikku arvestamist kindlasti soovitakse ning ka edaspidi tehakse tööd selle nimel, et valmiks kindlapõhjaline regulatsioon mõistmaks, kuidas mitteformaalõpet arvestada formaalõppes.

3.1 Järeldused

Loova tuleviku kooli õpetajad ja juhtkond näevad MFÕ ja FÕ lõimingul võimalusi kui ka väljakutseid. Intervjuude andmeid analüüsid selgus, et nii võimaluste kui ka väljakutsete vastustes kerkisid osaliselt esile samad märksõnad, näiteks maailmapildi avardamine, elulähedasem õpe, suurem energiakulu nii õpilastele kui ka õpetajatele ning MFÕ õpitulemuste arvestamine ja ülekandmine formaalõppesse.

Võimaluste juures joonistusid välja järgmised peamised teemad, õpilaste üldkompetentside arendamine, õpilaste õppeedukus, HEV õpilaste toetamine ja õpilaste õpimotivatsioon. Koodid, mida sai välja tuua lähtudes teooriast ja läbiviidud intervjuudest on järgmised, üldpädevuste areng, õppijakeskne õpe ja nüüdisaegne õpikäsitlus. Õpilaste üldkompetentside arendamise juures tõid välja KLÕ1, KLÕ2, KLÕ3, KLÕ4, JK1 ja JK2, et MFÕ ja FÕ lõimingut rakendades on võimalik avardada laste maailmapilti ja õpilastel on võimalik paremini suhestuda päris maailmaga. Lõimingu rakendamine on oluline, et luua erinevatest olemasolevatest teadmistest ühtne tervik (Jaani & Aru, 2010). Ühe võimalusena, kuidas mitteformaalõpet lõimida formaalõppega on viia õpet läbi muuseumis, loodusmajas vms keskkonnas, mis on väljaspool kooli (Haridus- ja teadusministeerium, 2022). Tagam ja Näks (2022) uuringust selgus, et õpetajad toovad MFÕ alla erinevad rollimängud, rühma- ja paaristööd, õuesõpe ning õppekäigud. Ühe suurima MFÕ rakendamisviisina esimeses kooliastmes kasutavad Loova tuleviku kooli klassiõpetajad õppekäikude korraldamist. Hayes (2018) uuringust selgus, et läbiviidavad õppeprogrammid peavad haakuma koolis käsitletavate teemadega ning arvestama peab õpilaste enda huvidega. Õpilaste õppeedukuse juures tõi KLÕ1 välja, et haaratud on õpilaste isiklikud huvid ja õppeedukust mõõdab klassiõpetaja iga lapse puhul eraldi, jälgides õpilase enda edasimineku, lähtudes õppijakesksest õppe mudelist. Selleks, et toimuks enastjuhtiv õppimine on vaja rakendada õppijakeskse õppe mudelit, mida omakorda toetab ka MFÕ (Tamm, Õpetajakesksest õppijakeskse õpetamiseni). JK1 tõi välja, et MFÕ saadud kogemused võivad olla sedavõrd märgilised, et tekib suurem tahtmine ja soov õppida õppeainet, mis seostub õpilase enda MFÕ kogemusega. Sama järelduseni on jõudnud Werquin (2008), kus toob välja, et MFÕ arvestamine tõstab õpilase enesehinnangut. Lähtudes nüüdisaegsest õpikäsitlusest, kus

rõhutatakse vajadust läheneda igale õpilasele individuaalselt (Põlda & Aava, 2016) on MFÕ ja FÕ lõimingut rakendades võimalik paremini toetada ka HEV õpilasi. Kaks klassiõpetajat KLÕ1 ja KLÕ3 tõid välja, et antud lõimingut rakendades on HEV õpilased paremini ja rohkem kaasatud. Lisaks HEV õpilastele, mõjutab MFÕ ja FÕ lõiming positiivselt ka teiste õpilaste õpimotivatsiooni taset. KLÕ1 ja KLÕ4 kirjeldavad lõimingu formaati, kui õpilase õpimotivatsiooni tõstvat. Seda kinnitab ka teooria, kus MFÕ ja FÕ lõimingut kirjeldatakse, kui õpimotivatsiooni tõstjat ja õpipädevuste mitmekülgsemat arendajat (ICF et al, 2022). Põlda, Reinsalu ja Karu (2021) uuringus toodi välja, et kool ei määra koha ega institutsioonina õppe olemust ning vabaõppe olemust kirjeldati motiveeriva tunnusena.

Lõimingu väljakutsete juures joonistusid peamiste väljakutsetena välja suurem energiakulu nii õpilastele, kui ka õpetajatele ning MFÕ õpitulemuste arvestamine ja ülekandmine formaalõppesse. JK1 arvates on kõige suurem väljakutse MFÕ õpitulemuste arvestamine ja ülekandmine formaalõppesse. Eesti koolidel on erinevate hindamisviiside rakendamisel autonoomia, mis tähendab seda, et iga kool võib vastavalt oma soovidele rakendada endale meelepärast hindamisviisi, mis on küll paindlik lähenemine, aga sellega kaasnevad ka erinevused hindamispraktikates (Aksen et al., 2018). See teeb raskeks ka MFÕ tulemuste arvestamise kuna ühine arusaam puudub. KLÕ1, KLÕ2, KLÕ3, JK1 tõid välja suurema energia- ja ajakulu õpetajate seisukohast, rakendades MFÕ ja FÕ lõimingut. JK1, JK2 tõid lisaks välja, et MFÕ võib olla ka õpilasele endale energiakulukam, kuna õpilane õpib, mängib, tegutseb võib see lõppkokkuvõttes rohkem väsitada, kui ainult formaalõppes õppimine.

Eelnevalt läbiviidud uuringust (ICF et al., 2022) ja antud magistritöö uuringus selgus, et koostöö erinevate osapoolte vahel on vajalik, et toimiks MFÕ ja FÕ lõiming. Peamised koostööviisid, mida Loova tuleviku kool rakendab on iganädalaste õppekäikude korraldamine, poiste puutöö ja kehalise kasvatuse tundide läbiviimiseks koostöö teiste asutustega. Loova tuleviku kool on erakool, kus lapsevanemad maksavad õppemaksu. Tänu sellele on koolil võimalik eraldada raha, et oleks võimalik teha koostööd erinevate MFÕ pakkujatega. Seda rõhutas ka JK1, et koolil on võimalik pakkuda erinevaid õppekäike ja ruume koolist väljaspool olevates asutustes just tänu rahalisele võimekusele. Üheks võimaluseks kuidas koolides innustada koostöö tegemist MFÕ pakkujatega, on kasutada MFÕ ruume ja vahendeid nt: robotikavahendeid, erinevaid muusikalisi instrumente jne. (ICF et al., 2022)

MFÕ tulemusi on võimalik arvestada, kui õpilane ise teadvustab ja reflekteerib oma õpikogemust (ICF et al, 2022). JK1 ja JK2 tõid välja HEV õpilaste MFÕ tulemuste arvestamise, kui on näiteks kehapildi teemad aga õpilane osaleb huvihariduses, võib pidada õpilane treeningpäevikut, kuhu ta kirjutab eneserefleksiooni, mille põhjal on võimalik aineõpetajal hinnata tulemusi formaalõppes.

Uuriti, kuidas Loova tuleviku kool hindab õpilaste MFÕ tulemusi formaalõppes, joonistus selge arusaam, et seda süstemaatiliselt veel ei tehta. KLÕ1 ja JK1 nägid mõlemad, et selle regulatsiooni koostamine on oluline ja vajalik, kuna ka igasugune positiivne märkamine mõjub õpilase enesehinnangule positiivselt. Kuigi MFÕ arvestamist peetakse üheks väljakutseks on mitteformaalõppe arvestamine ja väärtustamine koolihariduses üks olulisemaid viise, kuidas vastata 21. sajandi ühiskondade vajadustele ja väljakutsetele (Reinsalu et al., 2020). Lisaks on Haridusvaldkonna arengukavas 2021-2035 olulise punktina välja toodud just mitteformaal- ja informaalõppe arvestamine formaalõppes.

Kokkuvõttes võib öelda, et mitteformaalõpet on võimalik rakendada formaalõppes tehes erinevate osapooltega koostööd, seda tõestab antud uuring kui ka eelnevalt läbi viidud uuringud. Seda toetavad nii Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035, Noortevaldkonna arengukava 2021-2035 kui ka nüüdisaegne õpikäsitus. Iga uue süsteemi loomine ja rakendamine on alguses keeruline, väljendudes erinevates väljakutsetes, kuid uuringu tulemusi analüüsides on näha, et võimalusi MFÕ ja FÕ lõiminguks on rohkem, kui väljakutseid.

3.2 Töö piirangud

Töö piiranguid, mida välja saab tuua on kaks. Esimese piiranguna saab välja tuua väikese valimi, kuna uuring viidi läbi ühe asutuse põhjal. Tulemusi interpreteerides on vaja mõista, et tegemist on ühe asutuse seitsme inimese arvamuste ja kogemuste põhjal tehtud uuringuga. See tähendab seda, et tulemusi ei ole võimalik üldistada teistele õpetajatele ja juhtkonna liikmetele.

Teise piiranguna saab välja tuua nii õpetajate kui ka juhtkonna vähest töökogemust. Enamus uuringus osalenud indiviide on Loova tuleviku koolis töötanud aasta või alla aasta ning nende kogemus mitteformaalõppega pole pikaajaline, mis omakorda võis mõjutada vastuste kvaliteeti.

3.3 Edasise uuringu võimalused ja töö väärtus

Kuigi antud uuring keskendus ainult esimesele kooliastmele, on tuleviku perspektiivi vaates oluline, et kooli kui terviksüsteemi mõistmiseks viiakse läbi uuring, kus uuritakse õpetajate kogemusi MFÕ ja FÕ lõimingu rakendamisel ka teises ja kolmandas kooliastmes. Kuivõrd väljakutsed, võimalused ja koostööpraktikad on siin uuringus kirjeldatud, saavad järgmised uuringud luua täiendava ülevaate nende mustrite esinemissagedusest kasutades kvantitatiivset lähenemist. Eesti haridussüsteemi paremaks mõistmiseks peab MFÕ ja FÕ lõimingu kogemust õpetajate ja juhtkonna vaatest uurima erinevates Eesti piirkondades ja koolitüüpides.

Antud magistritöö väärtus seisneb selles, et on tehtud põhjalik ja süsteemne ülevaade MFÕ ja FÕ lõimingu kasutamisest Loova tuleviku kooli esimese kooliastme õpetajate ja juhtkonna hulgas, mille põhjal on võimalik luua lõimingu toetavaid meetmeid kooli tasandil.

Antud uuringus tõid õpetajad ja juhtkond välja, et MFÕ ja FÕ lõimingu formaat pakub õpilastele elulisemat lähenemist õppetöele, tõstab õpilaste õpimotivatsiooni ning võtab paremini arvesse HEV õpilaste vajadused. Samuti võimaldab koostatud uuringu tulemused kooli juhtkonnal paremini toetada õpetajate lõimingu praktiseerimist, tugevdades koostööd partneritega ja ka koolis kolleegide vahel ning võimaldab leevendada väljakutseid, mida õpetajad märkisid nt, hindamispraktikate arendamine ja parema ajakulu reguleerimist.

Tänu sõnad

Täna Loova tuleviku koolipere, kes olid lahkesti nõus osalema minu uuringus ja jagasid minuga asjalikku infot ning olid igati toeks. Täna oma juhendajat Eve Mägi toetuse, innustuse ja konstruktiivse tagasiside eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Hedvig Hannah Slade

/allkirjastatud digitaalselt/

22.05.2024

Kasutatud kirjandus

- Aksen, M., Jürimäe, M., Nõmmela, K., Saarsen, K., Sillak, S., Eskor, J., Vool, E., Urmann, H. (2018). Uuring: Eesti üldhariduskoolides kasutatavad erinevad hindamissüsteemid. *Tartu: Tartu Ülikool*.
- Antonenko, A. (2017). Õpilaste loodusteadmised ja keskkonnakäitumine Saaremaal. *Bachelor's thesis, Eesti Maaülikool*.
- Boeren, E. Mackie, A., Riddell, S. (2019). Barriers to and enablers of participation in different types of provision by young low-qualified adults. *Horizon 2020 ENLIVEN project WP2 Report (D2.2)*.
- Boyland, J. R. (2019). A social constructivist approach to the gathering of empirical data. *Australian counselling research journal, 13(2), 30-34*.
- Cameron, R. & Harrison, J. L. (2012). The interrelatedness of formal, non-formal and informal learning: Evidence from labour market program participants. *Australian Journal of Adult Learning, 52, 277-309*
- Council of Europe. (2022). Formal, non-formal and informal learning. Linguistic Integration of Adult Migrants (*LIAM*).
<https://www.coe.int/en/web/lang-migrants/formal-non-formaland-informal-learning>
(vaadatud 14.05.2024)
- Drisko, J. W., & Maschi, T. (2016). Content analysis. *New York: Oxford University Press*.
- Ezzy, D. (2002). Qualitative Analysis: Practice and Innovation. *Crows Nest, NSW: Allen & Unwin*.
- Field, J. (2006). Lifelong learning and the new educational order (2nd ed.). *Stoke-on-Trent: Trentham Books*
- Greene, J. P., Kisida, B., & Bowen, D. H. (2014). Value of field trips. *Education Next*.
- Grajcevcij, A., & Shala, A. (2016). Formal and non-formal education in the new era. *Action Researcher in Education, 7(7), 119-13*
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2023). Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega 2021-2023.
<https://www.hm.ee/noorte-edu-toetuseks-voimekuse-arendamine-mitteformaaloppe-loimimiseks-formaaloppega-2021-2023> (vaadatud 14.05.2024)
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2022). Formaal- ja mitteformaalõppe lõiming - miks üldse lõimida?

<https://www.huvitavkool.ee/2022/06/formaal-ja-mitteformaalõppe-loimingmiks.html>

(vaadatud 14.05.2024)

Haridus- ja Teadusministeerium. (2021). Noortevaldkonna arengukava 2021-2035.

Haridus- ja Teadusministeerium. (2020). Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035.

https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-09/1._haridusvaldkonna_arengukava_2035_kinnitatud_11.11.21.pdf (vaadatud 14.05.2024)

Hayes, K.E.C (2018). Exploration of a Collaborative Non-Formal Science Education Program in Australian Secondary Schools. Doctoral thesis. *The Australian National University*.

ICF, Praxis, Tallinna Ülikooli ja Civitta Eesti. D1. (2022) Mitteformaal- ja formaalõppe lõimimise praktikad Eestis. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe lõimimiseks formaalõppega (*REFORM/SC2021/066*).

<https://www.hm.ee/et/mitteformaalse-oppimise-loimimine-formaalharidusse> (vaadatud 14.05.2024)

ICF, Praxis, Tallinn University and Civitta Estonia. D2. (2022) Analytical report on relevant examples of policy and practice from other countries. Supporting young people to succeed – building capacities to better integrate non-formal and formal learning (*REFORM/SC2021/066*).

<https://www.hm.ee/et/mitteformaalse-oppimiseloimimine-formaalharidusse> (vaadatud 14.05.2024)

Jaani, J., & Aru, A. (2010). Lõiming. Lõimingu võimalused põhikooli õppekavas. *Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus*.

Johnson, M., & Majewska, D. (2022). Formal, Non-Formal, and Informal Learning: What Are They, and How Can We Research Them? *Research Report. Cambridge University Press & Assessment*.

Karu, K., Jõgi, L., Rannala, I.-E., Roosalu, T., Teder, L., Põlda, H. (2019). Mitteformaalõppe tähenduse konstrueerimine poliitika dokumentides. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri / Estonian Journal of Education*, 7(1), 50–75.

Kazjulja, M., Saar, E. (2014). Haridustaseme mõju edule tööturul. R. Eamets (toim), Muutuv majandus ja tööturg, 116–132. *Tallinn: Statistikaamet*

Kõiv, K. (2020). Noortekeskus kui enesejuhitud õppimise toetaja. *Eesti Avatud Noortekeskuste ühendus*.

Lagerspetz, M. (2017). Ühiskonna uurimise meetodid: sissejuhatus ja väljajuhatus. *TLÜ Kirjastus*.

- Laherand, M-L.(2008). Kvalitatiivne uurimisviis: Kvalitatiivne sisuanalüüs. *Tallinn: OÜ Infotrükk.*
- Loova tuleviku kool, (2023). Õppekava. <https://tulevikukool.edu.ee/oppeinfo/oppekava/> (vaadatud 14.05.2024)
- Lyu, L., & Lu, G. (2023). A Study of tours as an elementary educational tool: efficiency and directions to improve. *The EURASEANs: journal on global socio-economic dynamics*, (4 (41)), 18-25.
- Maanso, V., Ereht, T., Kadakas, M., Kala-Arvisto, U., Kraav, I., Puksand, H., Tamm, E., & Unt, I. (2014). Hariduse ja kasvatuse sõnaraamat. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 2(2), 245.
- Mayring, P. (2000). Qualitative content analysis. *Forum: Qualitative Social Research*, 1(2). <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2386>.
- Olev, A. Alumäe, T. (2022). "Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service" *Baltic HLT*.
- Põlda, H., & Aava, K. (2016). Andekuse kui haridusliku erivajaduse tähenduse konstrueerimine Eesti muutunud õpikäsituse kontekstis. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 4(2), 89.
- Põlda, H., Reinsalu R., Karu, K. (2021). Mitteformaalõppe praktikute keelekasutus. *Emakeele Seltsi Aastaraamat*.
- Põlda, H., Roosalu, T., Karu, K., Teder, L., & Lepik, M. (2021). Üldpädevuste kujundamine ja osaliste agentsus mitteformaalõppes. *Estonian Journal of Education/Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 9(1).
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. (2015). Riigi Teataja, §9. <https://www.riigiteataja.ee/akt/111032015016> (vaadatud 14.05.2024)
- Põhikooli riiklik õppekava. (2020) Riigi Teataja, §5 <https://www.riigiteataja.ee/akt/112042022010> (vaadatud 14.05.2024)
- Reinsalu, A., Pirk, R., & Kekišev, A. (2020). Ülevaade haridussüsteemi välishindadmisest 2019/2020. õppeaastal. *Tartu*.
- Robson, C. (2002). Real World Research: A Resource for Social Scientists and Practitioner-Researchers (2nd ed.). *Oxford: Blackwell Publishers Ltd.*
- Siitka, L., Timuska, K. (2015). Formaalne, informaalne ja mitteformaalne õpe. <https://oppiminetaiskasvanueas.weebly.com/formaalne-mitteformaalne-ja-informaalne-otildepe.html?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAAR1HBS0kT58EZU1B21-DC0mZhQEZbe>

Lisad

Lisa 1

Intervjuu kava

SISSEJUHATUS

- Intervjuu eesmärgiks on saada teada Loova tuleviku kooli I kooliastme õpetajatelt, direktorilt ja õppekordinaatorilt, kuidas ja mil määral rakendatakse Loova tuleviku koolis mitteformaalõpet formaalõppes.
- Palun luba intervjuu lindistamiseks.
- Kuna tegemist on ühe organisatsiooni põhjal tehtava uuringuga, ei saa ma garanteerida täielikku anonüümsust aga tagan Teie konfidentsiaalsuse. Kas ma võin Teid nimetada ametinimetuse järgi?
- Vestluse pikkuseks olen kavandanud kuni 45 minutit.

INTERVJUU KÜSIMUSED

1. Millised kasutegurid on teie meelest MFÕ ja formaalõppe lõimingu (lähtudest õpilaste arengu perspektiivist)?
  - Kuidas kirjeldatud kasutegurid väljenduvad õpilaste õppeedukuses?
  - Kas kasutegurid on õpilaste puhul märgatavad?
2. Millised väljakutsed on teie meelest MFÕ ja formaalõppe lõimingu?
  - Kuidas väljakutsed väljenduvad?
  - Kas väljakutse esineb pigem õpetajate või õpilaste seisukohast?
3. Kuidas on MFÕ Loova tuleviku koolis *piiritletud/kirjelatud/paika pandud/defineeritud*?
4. Milliseid võimalusi pakub antud õppevorm?
  - Kirjelda võimalusi õpetajale.
  - Kirjelda võimalusi õpilastele.
5. Kuivõrd teete koostööd MFÕ pakkujatega?
  - Kelle initsiatiivil see toimub ja kui sageli?
  - Palun tooge mõned näited senisest koostööst.
6. Kuidas rakendatakse MFÕ koolitundides?

- Kas MFÕ rakendatakse igapäevaselt?
  - Palun tooge mõned näited.
7. Tooge näide mõnest õppekäigust ja kuidas antud õppekäik seostus õppekavaga.
- Kuivõrd lihtne või keeruline on leida õppekäike, mis seostuvad õppekavaga?
8. Kas ja kuidas mõjutab õppekäikude tulemuslikkust rahaline aspekt? (*Rahalise aspekti alla pean silmas tasuta ja tasuliste õppekäikude erinevust*).
- Kas on võimalik teha tasuta õppekäike?
  - Mis on tasuta ja tasuliste õppekäikude vahekord?
9. Kuidas arvestatakse õpilaste huviringide tulemusi formaalõppes?
- Kas huviringide tulemusi on võimalik kajastada ka Stuudiumis?
  - Kas tunnistusele tuleb märge mfõ tulemuste osas?
  - Kas õppekäigud kajastuvad tunnistusel?
10. Kas Teil on veel mõtteid, mida soovite minuga antud teema kohta veel jagada?

Lisa 2

Kategooria- ja kodeerimistabel

1. Missuguseid võimalusi ja väljakutseid näevad Loova tuleviku kooli õpetajad mitteformaalõppe ja formaalõppe lõiminguks?			
kood	Peakategooria	Alamkategooria	Tsitaadid
üldpädevuste areng	MFÕ ja FÕ lõimingu võimalused	Õpilaste üldkompetentside arendamine	<p>“Avardab laste maailmapilti” KLÕ4, KLÕ1, KLÕ3</p> <p>“Lapse individuaalsusest lähtudes” KLÕ1</p> <p>“Elulähedasem, saavad päriselt rakendada” KLÕ3</p> <p>“Õpilased kasutavad elulisemaid oskusi” JK1</p> <p>“Formaalsest õppes saadud teadmisi rakendavad päris elulistel viisidel” JK2</p> <p>“Päriseluline refleksioon” KLÕ2</p> <p>“Päris maailmaga saab suhestuda” KLÕ4</p> <p>“Päris ellu kaasatud” KLÕ3</p> <p>“Mitmekesisem” KLÕ1</p>
Õppijakeskne õpe		Õpilaste õppeedukus	<p>“Tema ise liigub edasi” KLÕ1</p> <p>“Haarame laste isiklike huvialasid.” KLÕ1</p> <p>“Näiteks matemaatikas ei tule nagu head tulemused, aga käibki mingisuguses robotikaringis või mingis sellises, sest see võib tekitada temas huvi aru saama” JK1</p> <p>“Arhitektuurimuuseumi töötaja, kes õpetas ja näitas neile, kuidas mingeid maju ehitatakse, miks mingid asjad on ma arvan, et nad said nagu paremad teadmised selle kohta.” KLÕ3</p> <p>“Lapsele tuleb lihtsamalt see arusaamine” AÕP1</p> <p>“Meie õpilastel on see võimalik nagu igal pool käia ja näha ja ise ka käed külge lüüa.” KLÕ3</p>

		HEV õpilaste toetamine	<p><i>“Rohkem on kaasatud erivajadustega lapsed.” “Lapse individuaalsusest lähtudes.” KLÕ1</i></p> <p><i>“Erivajadusega õppija, eks ole, ega tal nii väga see laua taga tegutsemine ei meeldi. Et ta eelistab ikkagi õppida tegutsedes.” KLÕ2</i></p>
Nüüdisaegne õpikäsitus		Õpilaste õpimotivatsioon	<p><i>“Kasutegurid on ma arvan kindlasti märgatavad, et õpimotivatsioon ja ma arvan ka ikkagi õppeedukusega on seal nagu seotud” JK1</i></p> <p><i>“Aga mida ma näen, et see motiveerib küll” KLÕ2</i></p> <p><i>“Õpilased saavad hästi palju kaasa rääkida, on kaasatud palju õppeprotsessi” KLÕ4</i></p> <p><i>“Mitteformaalse õppe puhul tegelikult väljendabki õpilane oma sellist olemuslikku huvi millegi vastu” JK3</i></p> <p><i>“Õpilased ei õpi ühtemoodi” JK3</i></p> <p><i>“Õpib ka neid võimalusi, kuidas erinevates situatsioonides käituda. Kuidas teatris käituda, kuidas muuseumis käituda, kuidas rabamatkal käituda. Ja palju liikumist on see kehalise pool ka juurde.” KLÕ3</i></p> <p><i>“Pakub lastele võimalust saada nagu terviklikum pilt haridusest üleüldiselt terviklikum pilt ka õppimisest” JK2</i></p> <p><i>“Arenevad oskused erinevates situatsioonides toime tulla, koostööoskus on see, mis kõvasti areneb.” JK2</i></p> <p><i>“Nad näevad elu väljaspool kooli ilmselt nagu läbi haridusliku silma palju rohkem.” JK2</i></p> <p><i>“Loob võimaluse lähtuda rohkem lapse individuaalsusest, lapse huvidest.” KLÕ1</i></p> <p><i>“Ei soovi, et õpilased käiksid 5 päeva nädalas koolis.” KLÕ2</i></p>

MFÕ ja FÕ lõimingu hindamine	MFÕ ja FÕ lõimingu Väljakutsed	Õpitulemuste saavutamine	<p>“Mitteformaalõppel ei ole õpitulemusi” JK1</p> <p>“Kui palju saab sealt (huviringist) üle kanda (formaalõppesse)” JK1</p> <p>“Väljakutse on, kuidas seda olemust ühildada” JK1</p> <p>“Tegelikult see ülekandmine, ma arvan, ongi see kõige suurem väljakutse, et kindlustada seda just, et need õpitulemused on saavutatud.” JK1</p> <p>“Mitteformaalõppes võid iga kell iga tund kõik ümber mõelda.” JK1</p>
Koostöö rakendamine		MFÕ ja FÕ lõimingu väljakutsed õpetajatele	<p>“Õpetaja peab otsima hästi palju mingisuguseid lahendusi” KLÕ3</p> <p>“Energiakulukam just selle õppe läbiviijale. Ajakulu ja energiakulu on suuremad” JK2</p> <p>“Planeerimist vajab ikka, kes kogu aeg mõtlema, et mida teha, kuhu minna. See on niisugune korralik ajaline, energiline ressurss.” KLÕ2</p> <p>“Tööd õpetajale juurde kindlasti, lisatööd” KLÕ1</p> <p>“Õppematerjali tootmine, erinevad õppekohtade, nii-öelda otsimine, kõik kinnitamine, sidumine formaalõppega, et see kõik on aineõpetajale tegelikult nagu lisakoormus” KLÕ1</p> <p>“Kontaktunde ja iseseisvate ettevalmistus ettevalmistusaega, et seda on vaja nagu reguleerida ikkagi natuke teistmoodi.” KLÕ1</p> <p>“MFÕ ja FÕ lõimingu väljakutse seisneb pigem õpetaja seisukohast.” KLÕ4</p> <p>“Õpetajale on suurem väljakutse.” JK3</p>

Erinevad väljakutsed õpilastel seoses MFÕ ja FÕ lõimingu		MFÕ ja FÕ lõimingu väljakutsed õpilastele	<p>“Tahan ainult teha mitteformaalset õppetegevust ja koolis õppimist nagu ei soovi” JK1</p> <p>“Mitteformaalses õppes ei ole nii tähtis sõnade kirjutamine ja häälikute õppimine” JK1</p> <p>“kui küsida õpilaste eriti algklassi õpilaste käest, mida sa õppisid seal siis, ega kõik ei oska alati meile öelda, et ma arvan, et see analüüs, mis sinna juurde peaks käima, see on üks väljakutse” JK1</p> <p>“Laps siis võib-olla peaks mõnda asja kodus tegema, aga kuna meil väga palju kodutöid ei ole siis võivad nagu mingis aines augud jääda.” KLÕ3</p> <p>“Mänguline õpe või läbi või läbi tegevuse siukse õpitulemuse saavutamine tegelikult ka lapse jaoks on energiakulukam isegi kui ta seda seal tolel hetkel ei tunneta.” JK2</p> <p>“Lõimitud õpe võib õpilast isegu mõnikord rohkem väsitada” JK1</p> <p>“Ta tegeleb mitme asjaga korraga, õpib, ta, mängib, ta tegutseb ehk siis energiakulu on tohutult palju suurem.” JK2</p> <p>“Lastele ta võib olla alguse alguses keerulisem, sellepärast et nad peavad kohanema mingis mõttes kõige uue vormiga.” KLÕ1</p>
--	--	---	--

2. Kuidas toimub Loova tuleviku koolil koostöö erinevate partneritega, sealhulgas mitteformaalõppe pakkujate ja kooli juhtkonnaga, et soodustada mitteformaalõppe lõimingu?

kood	Peakategooria	Alamkategooria	Tsitaadid
Koostöövõimalused mitteformaalõppe pakkujatega, et viia läbi õppetegevust	Koostöövõimalused mitteformaalõppe pakkujatega	Koostöövõimalused erinevate osapooltega	<p>“Teeme koostööd ametikoolide, kutsekoolide või ka huvikoolidega” JK1</p> <p>“Koolijuht otsib võimalusi, kuidas läbi viia tööõpetust ja kehalist” JK1</p> <p>“Kool eraldab raha õppekäikudele.” JK1</p>

Formaalõppe rikastamine läbi erinevate koostööde	Formaalõppe rikastamine	Õppekäikude läbiviimine	“Õppekäike lepivad kokku õpetajad” JK1 “Seenenäitus Loodusmuuseumis, teatrikülastus, arhitektuurimuuseumi külas käik ja reis naissaarele” KLÕ3 “Muuseumitunnid erinevatesse kohtadesse” KLÕ1
		Vanemate kaasamine	“Lapsevanemad on võtnud initsiatiivi” KLÕ2 “Lapsevanem, kellel on mõni hobi, mida ta siis tutvustab väljaspool koolimaja.” KLÕ1
MFÕ ja FÕ lõimingu koostöö näited	Koostöö näited	Ruumi ja vahendite kasutamine	“Pigem teatud ainete nagu sisupakkujad,, et oleks, sest meil näiteks ei ole teatud vahendeid või asju, et siis ka näiteks kehalises spordisaalid, kõik asjad siis, et oleksid õiged võimalused õpilastele seda keskkonda neile luua ka.” JK1

3. Kuidas õpetamispraktikas arvestatakse formaalõppes esimese kooliastme õpilaste mitteformaalõppe kogemusi?

kood	Peakategooria	Alamkategooria	Tsitaadid
Hindamispraktikad	Mitteformaalõppe arvestamine formaalõppes	Huviringide kajastamine formaalõppes	“Stuudiumisse küll mitte aga suuliselt küll” KLÕ3 “Miks seda võib-olla tunnistusele panna on võib-olla tunnustada seda, et ta on mitteformaalses õppes osalenud” JK1 “Õpitulemuste saavutamise korral” JK1 “Igasugune positiivne märkamine mõjub nagu enesehinnangule väga hästi.” KLÕ1 “Pigem kiituse või kommentaarina.” JK1
		MFÕ arvestamise regulatsioon	“Praegu sellist minu meelest vormi meil kui sellist asja nagu ei ole, et otseselt arvestatakse, regulatsiooni ei ole” JK1

		HEV õpilaste õpitulemuste arvestamine	<i>“Kui HEV õpilasel on näiteks kehapildi teemad või ülimaltundlikkus - saab ta läbi huviringi pidada treeningpäevikut, või muusikakoolist on võimalik midagi meie kooli ülekanda.” JK2 “Õppetööd organiseerida, saabki nagu ka lahendada selle olukorra huviringi või trenni kõrval” JK1</i>
--	--	---------------------------------------	---

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Hedvig Hannah Slade,

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Mitteformaalõppe integreerimine formaalõppesse esimeses kooliastmes Loova tuleviku kooli õpetajate ja juhtkonna kogemuse näitel”, mille juhendaja on Eve Mägi, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi Dspace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi Dspace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Hedvig Hannah Slade

22.05.2024